

NÄIN TYÖMARKKINAT TOIMIVAT

eve

FAKTA

10.11.2015

Aiemmin julkaistu EVA Fakta -sarjassa:

Hyvinvointivaltio numeroina (2013)

Verojen kirja (2014)

Tästä Suomi elää (2014)

Kuka Suomessa tekee työt? (2015)

Julkaisut löytyvät osoitteesta www.eva.fi/julkaisut/faktat.

Kustantaja: Taloustieto Oy

Painopaikka: Next Print Oy, Helsinki 2015

EVA Fakta 3/2015

ISSN 2342-7175 (painettu)

ISSN 2342-7183 (pdf)

ISBN 978-951-628-650-4 (painettu)

ISBN 978-951-628-651-1 (pdf)

Esipuhe

Suomalainen painaa pitkää päivää, sanoo yksi. Työviikkomme on aivan liian lyhyt, vastaa toinen. Keskustelu rientää eteenpäin ja yleensä väitteet jäävät selvittämättä. Eivät enää.

EVA Fakta *Näin työmarkkinat toimivat* on suomalaisen työpäivän koko kuva. Se kertoo, miten paljon työtä tehdään ja miten tehty työ koetaan.

Tyypillisimmässä Suomen perheessä mies on töissä rakennuksella ja nainen hoiva-alalla. Nainen tekee enemmän kotitöitä, vaikka mies osallistuuakin aiempaa paremmin. Palkkatyötä he tekevät noin 38 ½ tuntia viikossa. Heidän kokemuksensa työstä on parantunut lähes kaikilla mittareilla.

Kilpailukyvyn kannalta hankalampi tieto on se, että tämä laadukkaampi työviikko on Euroopan lyhyin, kun sitä mitataan tehdyn viikkotyön kautta. Asiaa avataan tarkemmin tämän Faktan rinnakkaisjulkaisussa, Antti Kauhasen EVA Analyysissa *Euroopan lyhyin viikko*.

Faktan tiedot ovat keränneet EVAn tutkimuspäällikkö Ilkka Haavisto, erikoistutkija Hanna Sutela Tilastokeskuksesta sekä Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksesta tutkimuspäällikkö Antti Kauhanen ja tutkimusavustaja Niklas Lundell. EVAn puolesta esitän kaikille parhaat kiitokset.

Helsingissä 22. lokakuuta 2015

Matti Apunen

Johtaja

EVA

Sisältö

Työolojen kehitys	4
Mielipiteet työelämän laadusta 2003–2014	5
Arviot mahdollisuuksista kehittyä ja edetä työssä 1977–2013	6
Arviot esimiestyöstä 1990–2013	7
Koettu kiireen haittaavuus 1977–2013	8
Väkivaltaa tai sen uhkaa työssään kokeneet 1990–2013	9
Työtaturman vuoksi työstä poissa olleet 1977–2013	10
Työaika ja tuottavuus	11
Tehdyn työajan kehitys 1995–2014	12
Säännöllinen ja tehty työaika kokopäiväisillä EU-maissa 2014	13
Säännöllinen ja tehty työaika osapäiväisillä EU-maissa 2014	14
Kokonaistyöpanos – työurien pituus ja työaika EU-maissa 2014	15
Työn tuottavuus eräissä EU-maissa 2014	16
Tuottavuus toimialoittain 2014	17

Työmarkkinat ja työnteon muodot	18
Työntekijävirratt yrityssektorilla 1992–2011	19
Työvoimakustannusten rakenne yksityisellä sektorilla 2011	20
Työtaistelut ja niissä menetetyt työpäivät 1995–2014	21
Palkansaajien ja työttömien järjestäytyminen 1989–2013	22
Työnteon muotojen kehitys 1995–2014	23
Määrä- tai osa-aikaisesti työskentelevät ja yrittäjät 1995–2014	24
Koko- ja osapäiväisen työllisyyden kehitys 1995–2014	25
Määräaikaisten ja jatkuvien työsuhteiden sekä yrittäjyyden kehitys 1995–2014	26
Osa- ja määräaikatyön osuudet työllisyydestä EU-maissa 2014	27
Määräaikaaisia eniten työllistävät alat 2014	28
Vastentahtoisesti osa- tai määräaikaista työtä tekevien osuudet EU-maissa 2014	29
Tasa-arvo työmarkkinoilla	30
Arviot tasa-arvon toteutumisesta työpaikalla 1997–2013	31
Naisten palkkojen osuus miesten palkoista 1984–2013	32
Naisten osuus johtajista erällä aloilla 2012	33
Kotitöiden jakautumisen kehitys 1990–2013	34
Isien perhevapaiden käytön kehitys 1978–2014	35
Miesten yleisimmät ammatit 2012	36
Naisten yleisimmät ammatit 2012	37

Työolojen kehitys

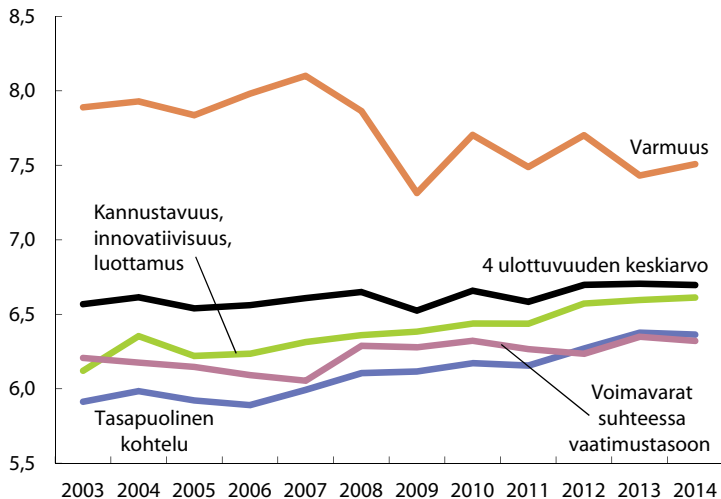
Tiedot työolojen kehityksestä pohjautuvat pääosin kyselytutkimuksiin. Tilastokeskuksen **työolotutkimus** on vuodesta 1977 lähtien tehty laaja käyntihaastattelututkimus, jonka avulla seurataan työoloja ja niiden muutosta.

Fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten työympäristökysymysten lisäksi aineistot käsittävät tietoja töiden sisällöstä, työmarkkina-asemista, työehdoista, työhön kohdistuvista arvoista ja arvostuksista sekä työorganisaatiotason tekijöistä.

Työolotutkimus on tehty vuosina 1977, 1984, 1990, 1997, 2003, 2008 ja 2013. Kunakin tutkimuskertana on haastateltu 3 000–6 500 henkilöä.

Toinen, vuodesta 1992 työelämää luodannut kyselytutkimus on Työ- ja elinkeinoministeriön **työolobarometri**. Työolobarometrin tiedot kerätään Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen yhteydessä tehtävillä puhelinhaastatteluilla, joita tehdään yhteensä noin 1 700–1 800.

Mielipiteet työelämän laadusta 2003–2014 (asteikko 0–10)

Työelämän laatu on palkansaajien mielestä melko hyvällä tasolla, eikä se ole huonontunut viime vuosikymmenten aikana. Asteikolla 0–10 yleisarvio työelämän laadusta on viime vuosina ollut 6,7.

Vaikka talouskriisi on johtanut irtisanomisiin ja lomautuksiin, parhaat arviot työntekijät antavat ”työpaikan varmuus”-osulottuvuudelle. Kolme muuta osulottuvuutta ovat kehittyneet vakaasti.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö/
Työolobarometri.

Vuonna 2014, arvio ast. 0–10

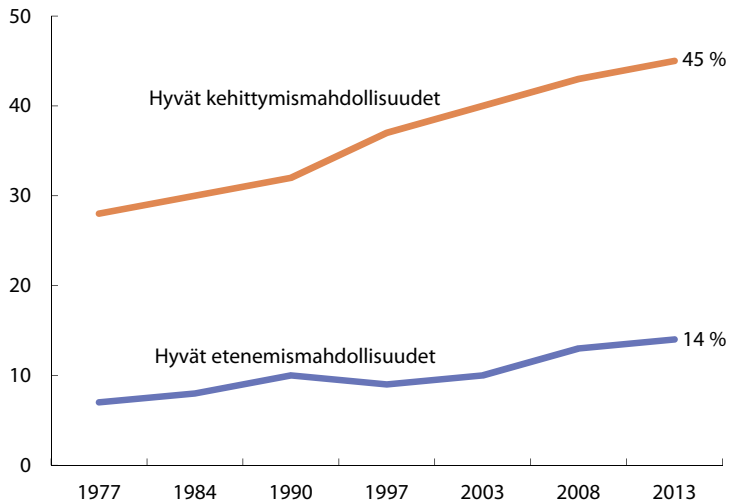
Työpaikan varmuus	7,5
Tasapuolinen kohtelu	6,4
Kannustavuus ym.	6,6
Voimavarat	6,3
Neljän ulottuvuuden keskiarvo	6,7

Arviot mahdollisuuksista kehittyä ja edetä työssä 1977–2013 ("hyvät mahdollisuudet", prosenttia)

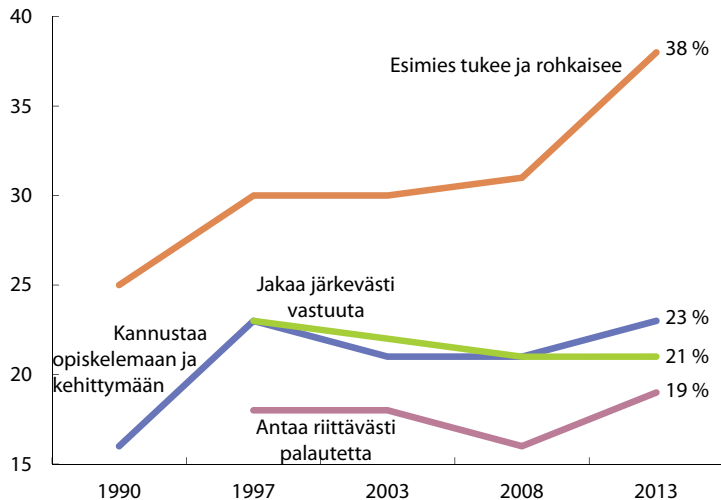
Miltei puolet palkansaajista pitää kehittymismahdollisuuksiaan työssä hyvinä. Mitä korkeampi koulutustaso palkansaajalla on, sitä parempina hän pitää omia kehittymismahdollisuuksiaan. Arviot kehittymismahdollisuuksista ovat parantuneet, kun palkansaajien keskimääräinen koulutustaso on noussut.

Etenemismahdollisuuksiaan työssä pitää hyvinä vain joka seitsemäs palkansaaja. Eroa kehittymismahdollisuuksiin selittää etenemismahdollisuuksien matalampi arvostus. Uramahdollisuuksia pitää itselleen erittäin tärkeinä vain 11 prosenttia palkansaajista, kehittymismahdollisuuksia 48 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Arviot esimiestyöstä 1990–2013 ("täysin samaa mieltä", prosenttia)

Palkansaajien näkemykset esimiesten toiminnasta ovat kohentuneet viime vuosina. Erityisesti esimieheltä saatu tuki ja rohkaisu ovat lisääntyneet, ja esimiehet ovat oppineet antamaan palautetta onnistumisista.

Esimiehet myös kannustavat alaisiaan opiskelemaan ja kehittymään työssään hieman yleisemmin kuin aiemmin.

Esimiestyön ytimessä oleva kyky jakaa järkevällä tavalla vastuuta saa palkansaajilta vakaat arviot. Se on myös mukana olevista mittareista ainoa, jonka kohdalla arviot eivät ole parantuneet 1990-luvulta.

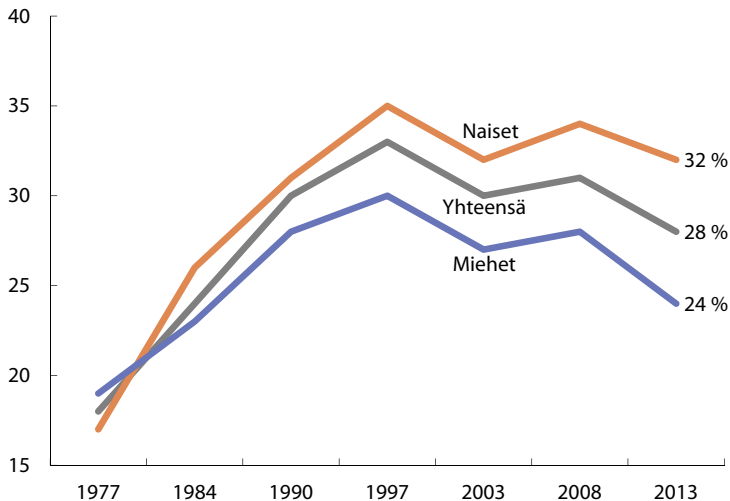
Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Koettu kiireen haittaavuus 1977–2013 ("kiire haittaa erittäin tai melko paljon", prosenttia)

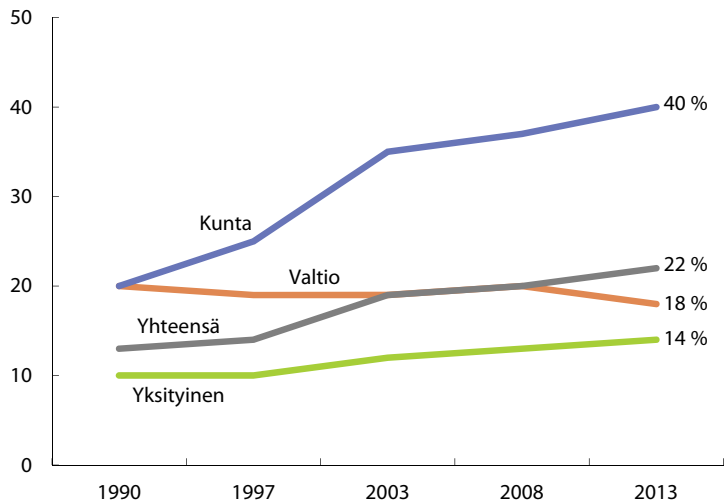
Kiire ja työpaineet ovat kasvaneet työelämässä 1970-luvun lopulta, mutta vuosituhaten vaiheessa kasvu taittui. Aiemmin kiire haittaisi yleisimmin teollisuuden ammateissa työskenteleviä, nykyään kiirettä koetaan eniten terveydenhoitoalan ja opetusalan töissä. Naiset kokevat enemmän kiirettä työssään kuin miehet.

Eurooppalaisen vertailun mukaan suomalaiset työskentelevät hyvin nopeassa tahdissa useammin (73 %) kuin EU-maiden työlliset keskimäärin (59 %). Suomalaiset myös kertovat työskentelevänsä tiukkojen määräaikojen puitteissa yleisemmin (71 %) kuin EU:ssa keskimäärin (62 %).

Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus, Eurooppalainen työolotutkimus.

Väkivaltaa tai sen uhkaa työssään kokeneet 1990–2013 (prosenttia)

Kokemukset fyysisestä väkivallasta tai sen uhasta työssä ovat lisääntyneet vajaan parin vuosikymmenen aikana. Kasvu keskittyy erityisesti kuntasektorin terveydenhoitoalan, sosiaalityön ja opetustyön naisvaltaisiin ammatteihin. Yksityissektorilla väkivaltatilanteet ovat yleistyneet esimerkiksi liikenteen ja palvelualojen töissä.

Toistuvasti eli vähintään pari kertaa kuukaudessa väkivallan tai sen uhan kohteeksi joutui vuonna 2013 neljä prosenttia naisista ja prosentti miehistä. Tätä harvemmin väkivaltaa tai sen uhkaa koki 25 prosenttia naisista ja 11 prosenttia miehistä.

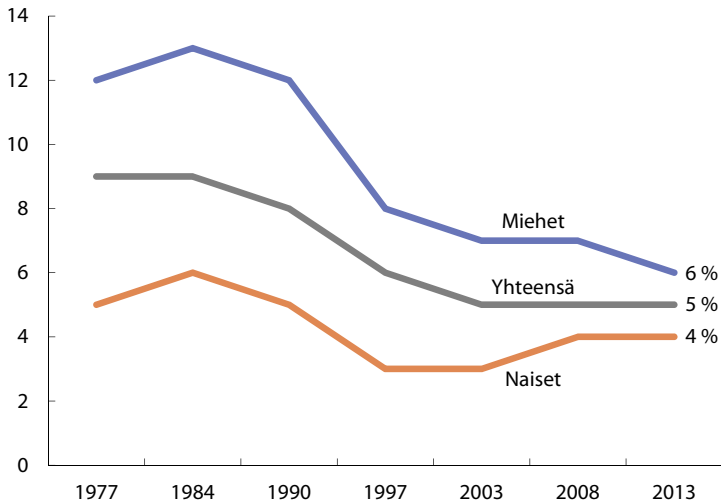
Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Työtapaturman vuoksi työstä poissa olleet 1977–2013 (viimeksi kuluneiden 12 kk aikana, prosenttia)

Palkansaajien työstä poissaoloon johtaneet työtapaturmat ovat vähentyneet tuntuvasti viime vuosikymmenien aikana, etenkin miehillä. Miehillä tapaturmia sattuu kuitenkin useammin kuin naisille, samaten nuorille useammin kuin ikääntyneemmille työntekijöille.

Tapaturma-alttiutta selittää ennen kaikkea ammattiasema ja ala. Ylemmistä toimihenkilöistä vain pari prosenttia joutuu vuodessa poissaolon aiheuttaneeseen tapaturmaan, mutta työntekijäammateissa toimivista palkansaajista tapaturmaan joutuu vuosittain joka kymmenes. Tapaturma-alttiita ovat kuljetusalan, teollisuuden ja rakennusalan työt.

Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Työaika ja tuottavuus

Työllisen *säännöllinen viikkotyöaika* on tavanomainen tai keskimääräinen viikkotyöaika päätyössä. Poissaolot eivät vaikuta säännölliseen viikkotyöaikaan. Palkansaajilla säännölliseen työaikaan luetaan mukaan säännöllinen palkallinen tai palkaton ylityö.

Työllisen *tehty viikkotyöaika* on työllisen tutkimusviikolla tekemien työtuntien määrä. Siihen luetaan mukaan myös palkalliset ja palkattomat ylityötunnit. Lomat, arkivapaat ja poissaolot muista syistä (esimerkiksi sairauden takia) lyhentävät tehtyä viikkotyöaikaa. Tehty viikkotyöaika mittaa siis tarkemmin todella tehtyä työaikaa ja antaa parhaan kuvan todellisesta työpanoksesta.

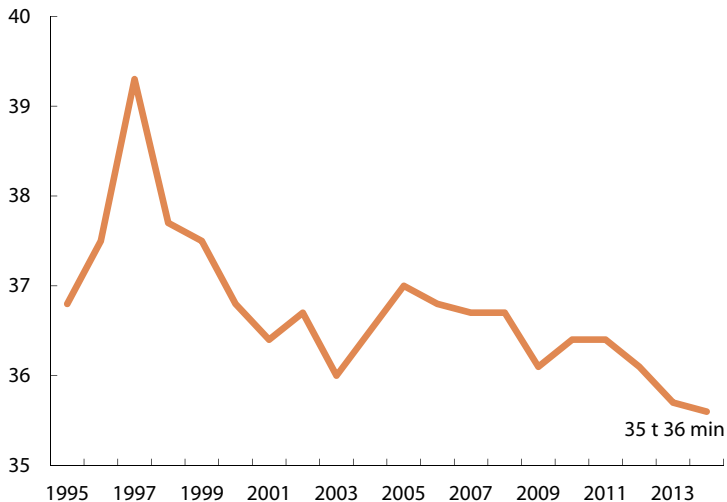
Paras eurooppalainen tilasto työaikojen kansainväliseen vertailuun on Eurostatin työvoimatutkimus (EU-LFS). Se perustuu satunnaisotannalla valittujen henkilöiden haastatteluihin, ja tutkimus toteutetaan samoja periaatteita noudattaen ja käsitteitä käyttäen. Suomessa kuukausittainen otos on 12 000 henkeä ja EU-tasolla neljännesvuosittaisen tilaston otos on noin 1,5 miljoonaa henkeä.

Tehdyn työajan kehitys 1995–2014 (tuntia viikossa)

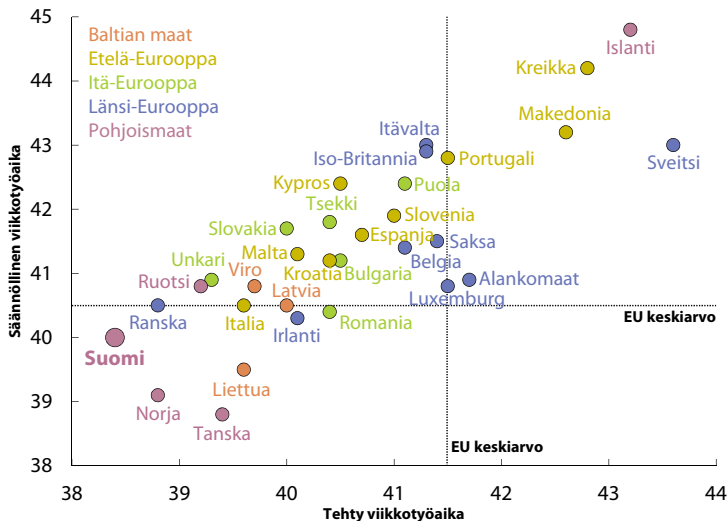
Suomalaiset työlliset tekivät vuonna 2014 töitä keskimäärin 35 tuntia ja 36 minuuttia viikossa. Keskimääräinen tehty viikkotyöaika on hyödyllinen mittari arvioitaessa taloudessa tehtävän työn määrää esimerkiksi julkisen talouden kestävyuden kannalta, sillä se kattaa kaikki työlliset: koko- ja osapäiväiset, palkansaajat ja yrittäjät.

Eurooppalaisessa vertailussa luku on noin tunnin alempi kuin EU-maiden keskiarvo, mutta useimpien muiden Länsi-Euroopan maiden tasolla. Suomessa keskimääräinen tehty viikkotyöaika on lyhentynyt viimeisten parinkymmenen vuoden aikana tunnin ja 12 minuuttia.

Lähde: Eurostat.

Säännöllinen ja tehty työaika kokopäiväisillä EU-maissa 2014 (tuntia viikossa)

Kokopäiväinen työllinen tekee Suomessa töitä keskimäärin 38 tuntia ja 24 minuuttia viikossa, mikä on vähiten koko Euroopassa. Kokopäiväisen säännöllinen viikkotyöaika on keskimäärin 40 tuntia viikossa, mutta lomat, vapaat ja muut poissaolot leikkaavat jokaisesta työviikosta noin puolitoista tuntia.

Kokoaikaisen työntekijän työaika vaikuttaa kilpailukykyyn teollisuudessa ja muilla paljon kokoaikaisia työntekijöitä työllistävillä toimialoilla. Kokoaikainen työ on Suomessa yleisempää (ks. s. 23 ja 27) kuin muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa keskimäärin.

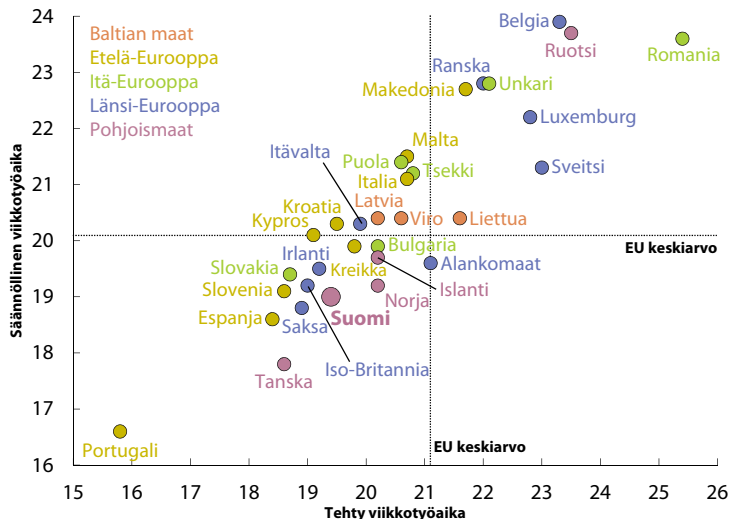
Lähde: Eurostat.

Säännöllinen ja tehty työaika osapäiväisillä EU-maissa 2014 (tuntia viikossa)

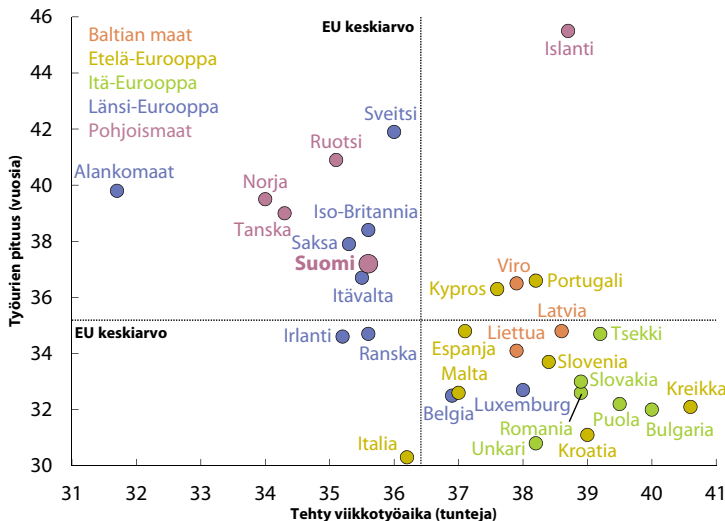
Osapäiväisen työllisen keskimääräinen viikkotyöaika on Suomessa 19 tuntia ja 24 minuuttia, eli vähemmän kuin Euroopassa keskimäärin. Toisin kuin kokopäiväiset työntekijät, osapäiväiset tekevät kuitenkin hieman säännöllistä työaikaansa enemmän tunteja.

Osapäiväisen työntekijän työajalla on merkitystä kilpailukyvyllä kaupan alalla ja muilla paljon osa-aikaisia työllistävillä toimialoilla. Osa-aikatyö on Suomessa harvinaisempaa kuin muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa keskimäärin.

Lähde: Eurostat.

Kokonaistyöpanos – työurien pituus ja työaika EU-maissa 2014 (vuosia ja tuntia viikossa)

Suomessa tehdään kilpailijamaita enemmän kokopäivätyötä ja vähemmän osapäivätyötä. Kun vertaillaan eri maiden työllisten keskimäärin tekemien viikkotuntien määrää, Suomi sijoittuu 35 ja ½ tunnillaan vain hieman eurooppalaisen keskiarvon alapuolelle. Keskimäärin tehdyt tunnit antavat osviittaa kokonaistyöpanoksesta, joka vaikuttaa muun muassa julkisen talouden kestävytyteen.

Toinen kokonaistyöpanoksen mittari on työurien pituus. Suomessa työurat ovat eurooppalaista keskiarvoa pidemmät, keskimäärin hieman yli 37 vuotta. Työurat ovat kuitenkin meillä lyhyempiä kuin pohjoismaissa ja keskeisissä kilpailijamaissamme.

Lähde: Eurostat.

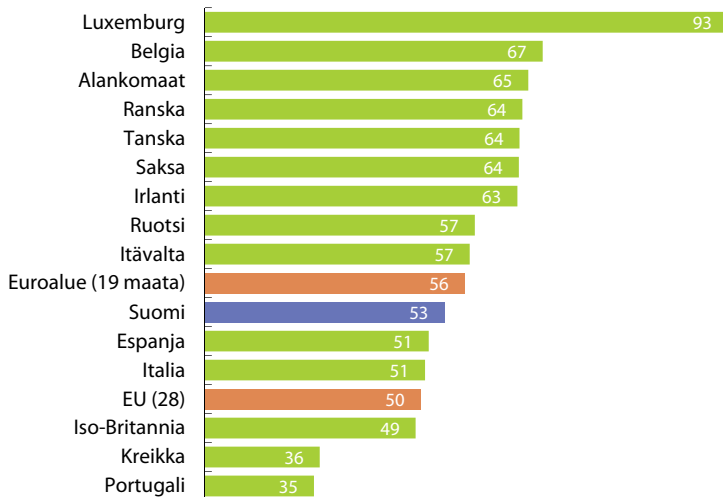
Työn tuottavuus (arvonlisäys työtuntia kohden) eräissä EU-maissa 2014 (ostovoimakorjattu USD)

Työn tuottavuutta voidaan havainnollistaa sillä, kuinka paljon arvonlisäystä yhdessä työtunnissa saadaan aikaan.

Yksi suomalainen työtunti kasvattaa bruttokansantuotetta miltei yhtä paljon kuin euroalueen maissa keskimäärin. Silti työn tuottavuus on Ruotsissa ja etenkin Saksassa korkeampi kuin Suomessa.

Tuottavuuteen vaikuttaa tuotoksen määrän ohella sen laatu, joka näkyy tuotteiden tai suoritteiden korkeampina hintoina. Kuviossa arvonlisäys tuntia kohti esitetään ostovoimakorjattuina dollareina. Tämä poistaa maiden välisten hintatasojen eron vaikutuksen vertailuun.

Lähde: OECD.

Tuottavuus toimialoittain 2014 (tuotannon arvonlisäys/työtunnit) (euroa/tunti)

Tuottavuus vaihtelee voimakkaasti eri aloilla. Eniten arvonlisäystä tuntia kohti syntyy sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, reilut 85 euroa/tunti. Matalinta tuottavuus on majoitus- ja ravitsemistoiminnassa sekä alkutuotannossa. Näissä arvonlisäystä kertyy alle 20 euroa tuntia kohden.

Vuosittuhanteen vaihteen molemmin puolin tuottavuus kasvoi ripeästi erityisesti matkapuhelinteollisuuden ja tuotantorakenteen muutoksen vauhdittamana. Vuodesta 2008 lähtien tuottavuuskasvu on ollut vaatimattomaa ja aika ajoin negatiivista.

Lähde: Tilastokeskus.

Työmarkkinat ja työnteon muodot

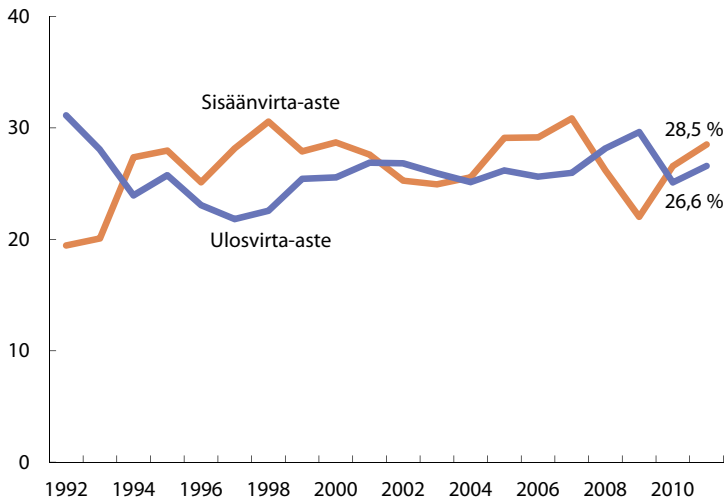
Työmarkkinat ovat hyvin vilkkaat. Joka kuukausi kymmenien tuhansien työmarkkina-status muuttuu (ks. sivu 19): joku aloittaa uudessa työssä, jättää nykyisen työpaikkansa, siirtyy perhevapaalle, tulee koulusta työmarkkinoille, lähtee eläkkeelle, jää työttömäksi, aloittaa yrittäjänä tai palaa työttömyysjaksolta töihin.

Suomessa työllisyysaste on matalampi ja työttömyysaste korkeampi kuin muissa pohjoismaissa (ks. esim. EVA Fakta *Kuka Suomessa tekee työt*). Työmarkkinamme voisi toimia nykyistä paremmin.

Työmarkkinoiden toimintaan vaikuttavat työn kysynnän ja tarjonnan ohella vahvasti sääntely sekä työmarkkinajärjestöt. Palkansaajista ja työttömistä 64,5 prosenttia on järjestäytynyt ammattiliittoon (ks. s. 22).

Työnteon muodot ovat muuttuneet parissakymmenessä vuodessa vain vähän. Pätkätyöt eivät ole lisääntyneet vaan vähentyneet. Työllisistä 85 prosenttia työskentelee kokopäiväisesti ja palkansaajista 84 prosenttia toistaiseksi voimassaolevassa työsuhhteessa (ks. s. 23). Osa-aikatyön yleistyminen on työmarkkinoiden suuri muutostrendi.

Työntekijävirrät yrityssectorilla 1992–2011 (prosenttia)

Työntekijävirrät työmarkkinoilla ovat paljon voimakkaammat kuin mitä yleisesti luullaan. Joka vuosi yrityksissä päättyy noin neljännes työsuhteista. Uusia työsuhteita syntyy osapuilleen saman verran.

Kun yrityssectorilla työskentelee noin 1 850 000 työntekijää, koskee työpaikan vaihto vuosittain noin puolta miljoonaa suomalaista. Todellisuudessa työntekijävirrät koskettavat vielä suurempaa joukkoa, sillä ne pitävät sisällään työpaikkaa vaihtavien lisäksi niin eläkkeelle tai muutoin työelämän ulkopuolelle siirtyvät, kuin koulun penkiltä ensimmäistä kertaa töihin tulevat tai työttömyydestä työelämään palaavat.

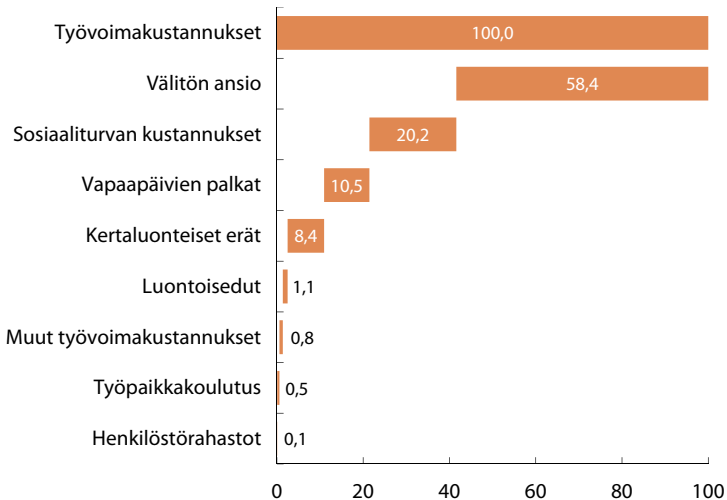
Lähteet: ETLA, Tilastokeskus.

Työvoimakustannusten rakenne yksityisellä sektorilla 2011 (prosenttia)

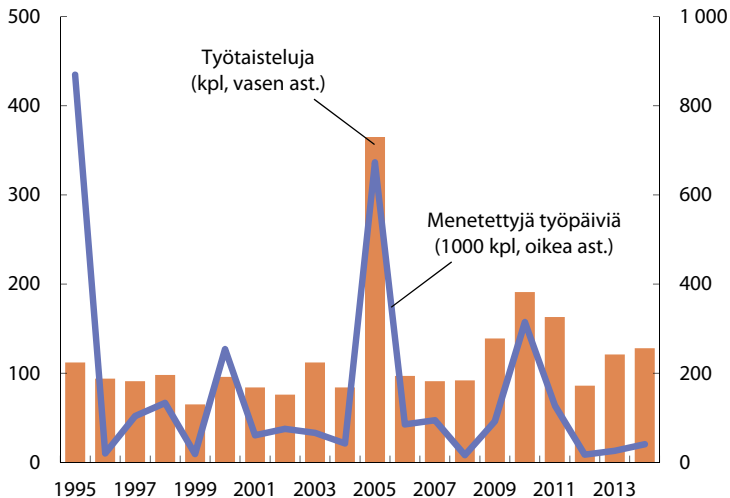
Työvoimakustannukset vaikuttavat paitsi kilpailukykyyn, myös työvoiman kysyntään ja työllisyyteen. Jotta uusia työpaikkoja voisi syntyä, pitää työpaikasta syntyvän arvonlisäyksen (ks. s. 17) olla työvoimakustannuksia suurempi.

Työnteosta työntekijälle maksetut palkat ovat alle 60 prosenttia työvoimakustannuksista. Välittömän ansion lisäksi työvoimakustannukset muodostuvat lukuisista muista eristä. Näistä tärkeimpiä ovat sosiaaliturvamaksut, vapaapäivien palkat sekä bonusten kaltaiset kertaluonteiset erät.

Lähde: Tilastokeskus/Työvoimakustannustutkimus.

Työtaistelut ja niissä menetetyt työpäivät 1995–2014 (kappaletta, päiviä)

Työtaisteluja käytiin vuonna 2014 yhteensä 128. Niihin osallistui noin 69 000 työntekijää. Työtaistelussa menetettiin 40 526 työpäivää, eli keskimäärin työtaistelut olivat kestoltaan lyhyitä.

Valtaosa työtaistelusta on laittomia. Ne kohdistuvat voimassa olevaan työehtosopimukseen tai niistä ei ole ilmoitettu ennakoon työriitalain mukaisesti. Elinkeinoelämän keskusliiton työtaistelutilaston mukaan vuonna 2014 järjestetyistä lakoista laillisia oli 4 ja vuonna 2013 vain 3 kappaletta.

Työnantajan työtaistelutoimia eli työsulkuja on järjestetty tällä vuosittuhannella kaksi.

Lähteet: Tilastokeskus/Työtaistelutilasto, EK:n työtaistelutilasto.

Palkansaajien ja työttömien järjestäytyminen 1989–2013 (miljoonaa henkilöä ja prosenttia)

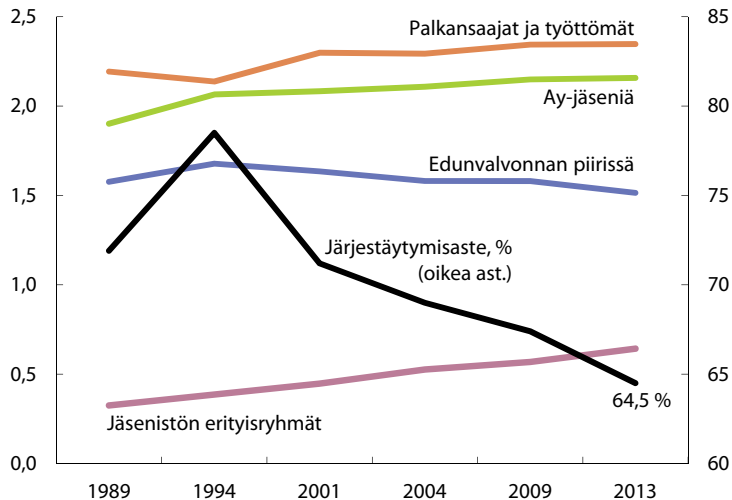
Palkansaajista ja työttömistä 64,5 prosenttia kuului vuonna 2013 ammattiliittoon. Järjestäytymisaste on laskenut tasaisesti jo parinkymmenen vuoden ajan.

Ammattiyhdistysten jäsenmäärä ei kuitenkaan ole laskenut. Ilmiötä selittää se, että yhä suurempi osa ammattiyhdistysten jäsenistä kuuluu erityisryhmiin (eläkeläiset, opiskelijat, vapaajäsenet ja yrittäjät), jotka eivät kuulu ay-liikkeen edunvalvonnan piiriin.

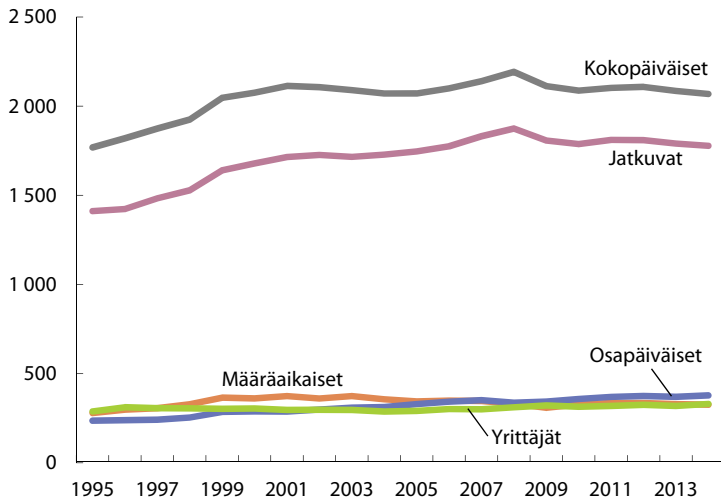
Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Vuonna 2013, henkilöä

Palkansaajat, työttömät	2 345 900
Ay-jäseniä	2 157 026
Edunvalvonnan piirissä	1 514 044
Jäsenistön erityisryhmät	642 982

Työnteon muotojen kehitys 1995–2014 (tuhatta henkilöä)

Työnteon muotojen iso kuva ei ole juuri muuttunut parinkymmenen vuoden aikana. Työllisistä 85 prosenttia työskentelee kokopäiväisesti. Työsuhteessa olevista 84 prosenttia on vakinaisessa työsuhteessa.

Työllisistä osapäiväisiä on 15 prosenttia, palkansaajista määräaikaisia on 16 prosenttia ja työllisistä yrittäjiä 14 prosenttia.

Lähde: Eurostat.

Työlliset 2014, henkilöä

Työlliset	2 447 000
Kokopäiväiset	2 068 000
Osapäiväiset	377 000
Jatkuvat	1 778 000
Määräaikaiset	326 000
Yrittäjät	331 000

Määrä- tai osa-aikaisesti työskentelevät ja yrittäjät 1995–2014 (tuhatta henkilöä)

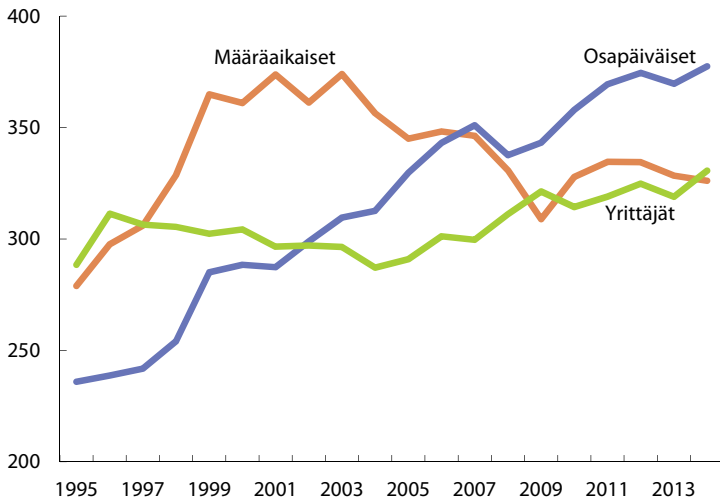
Pätkätöiden eli määräaikaisten työsuhteiden määrä on vähentynyt 2000-luvun alkuvuosista lähtien. Vuonna 2014 määräaikaista työsuhteita oli 326 000.

Sen sijaan osapäiväisesti työskentelevien määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 1995. Heitä oli 377 000 vuonna 2014.

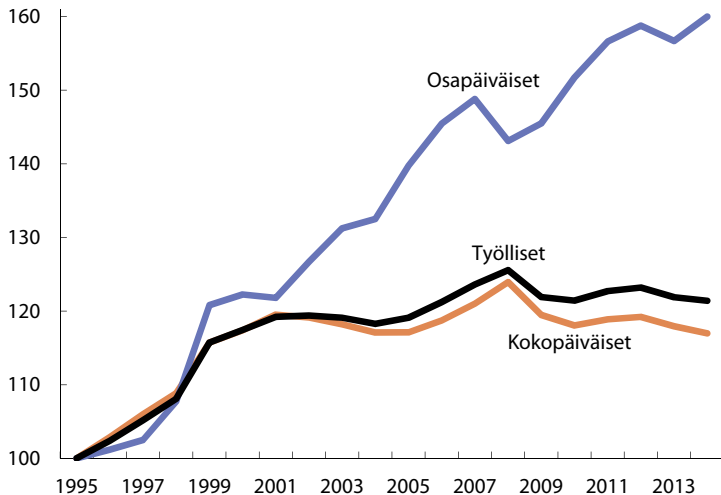
Yrittäjiä oli 331 000 vuonna 2014. Yrittäjien määrä on kasvanut vain vähän.

Yrittäjien ryhmän sisällä on käynnissä rakennemuutos. Maatalousyrittäjien määrä vähenee ja niin sanottujen itsensä työllistävien (yksinyrittäjät, ammatinharjoittajat, freelancerit) määrä kasvaa.

Lähde: Eurostat.

Koko- ja osapäiväisen työllisyyden kehitys 1995–2014 (indeksi, 1995=100)

Vuosituuhannen alun jälkeen suurempi osa työllisyyden kasvusta on ohjautunut osapäiväisyyteen. Osapäivätyötä tekevien määrä on kasvanut 60 prosenttia kahdessakymmenessä vuodessa.

Osa-aikatyön kasvu liittyy palvelualojen kehitykseen. Osapäivää tekevät erityisesti naiset, opiskelijat sekä ikääntyneet. Yli 70 prosenttia osa-aikatyösuhteista on jatkuvia.

Kokopäiväisyyden asema on silti edelleen vahva: osapäiväisyyden kasvusta huolimatta kokopäiväisten määrän kasvu vuodesta 1995 on vain 4 prosenttiyksikköä pienempi kuin työllisten määrän kasvu.

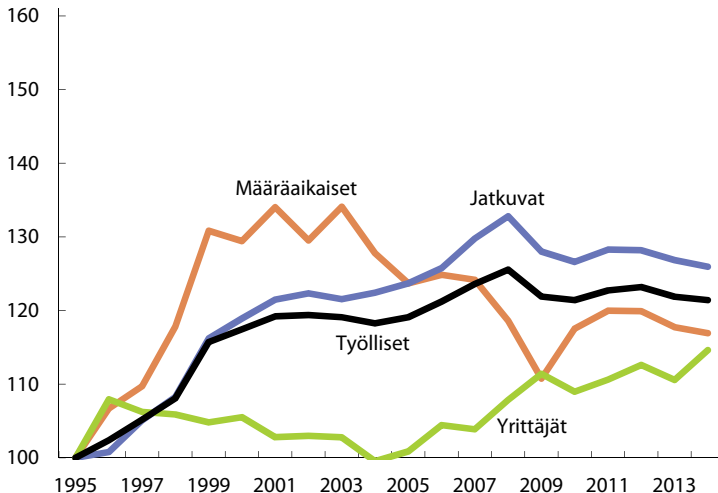
Lähde: Eurostat.

Määräaikaisten ja jatkuvien työsuhteiden sekä yrittäjyyden kehitys 1995–2014 (ind., 1995=100)

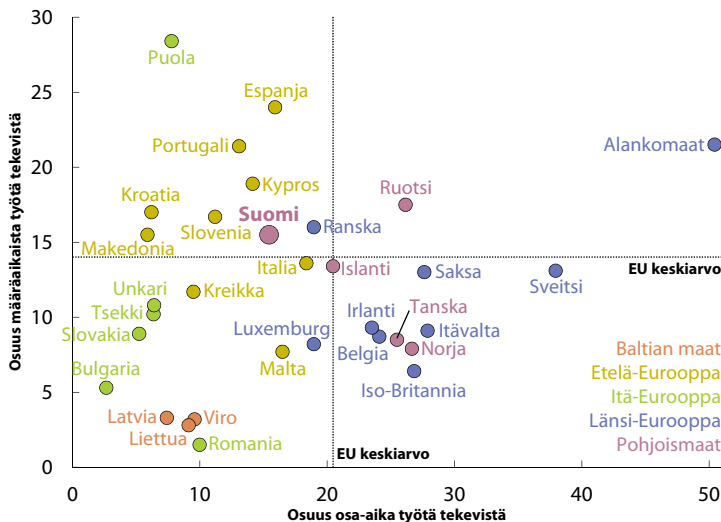
Jatkuvat työsuhteet ovat vahvistaneet asemiaan suhteessa määräaikaisiin työsuhteisiin. 1990-luvulla määräaikaisten työsuhteiden kasvuvauhti oli työllisyyden kasvua nopeampi, mutta 2000-luvulla kehitys on kääntynyt. Vuodesta 1995 jatkuvien työsuhteiden määrä on kasvanut 9 prosenttiyksikköä määräaikaissuhteisiin enemmän.

Yrittäjyyden kasvuvauhti on ollut työllisyyden kasvua hitaampaa. Viime vuosikymmenen aikana yrittäjien määrä on kuitenkin kasvanut. Kasvu on tapahtunut nimenomaan yksinyrittäjissä, sillä työnantajayrittäjien määrä on pysynyt vakaana ja maatalousyrittäjien määrä on vähentynyt.

Lähde: Eurostat.

Osa- ja määräaikatyön osuudet työllisyydestä EU-maissa 2014 (prosenttia)

Suomessa työllisistä 15 prosenttia tekee töitä osa-aikaisesti, mikä on selvästi eurooppalaista keskiarvoa vähemmän. Määräaikaisissa työsuhteissa työskentelee 16 prosenttia palkansaajista. Tämä on hieman EU:n keskiarvoa suurempi osuus.

EU-maissa osa-aikatyö on yleisintä vauraassa Länsi-Euroopassa, harvinaisinta taas Itä-Euroopassa. Aivan oma lukunsa on Alankomaat, jossa joka toinen työllinen työskentelee osa-aikaisesti.

Määräaikaisia työsuhteita on eniten Välimeren ja Balkanin alueiden korkean työttömyyden maissa, vähiten taas kevyesti säännellyillä Baltian maiden työmarkkinoilla.

Lähde: Eurostat.

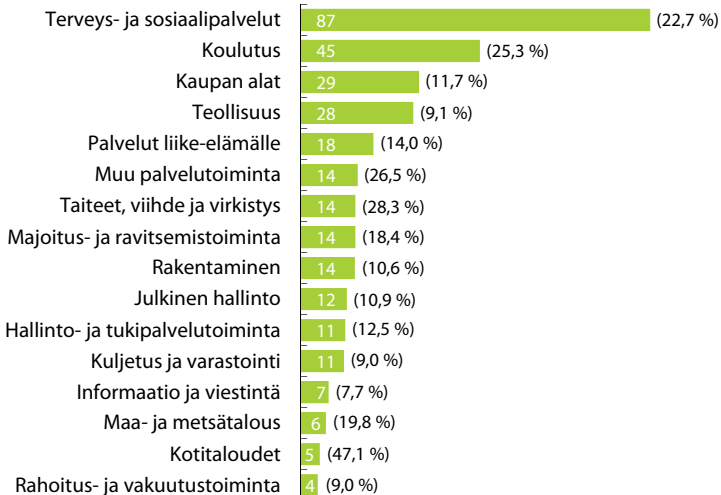
Määräaikaisia eniten työllistävät alat 2014 (tuhatta henkilöä ja prosenttia)

Kaikista palkansaajista noin 15 prosenttia (326 000 henkilöä) työskentelee määräaikaisessa työsuhteessa.

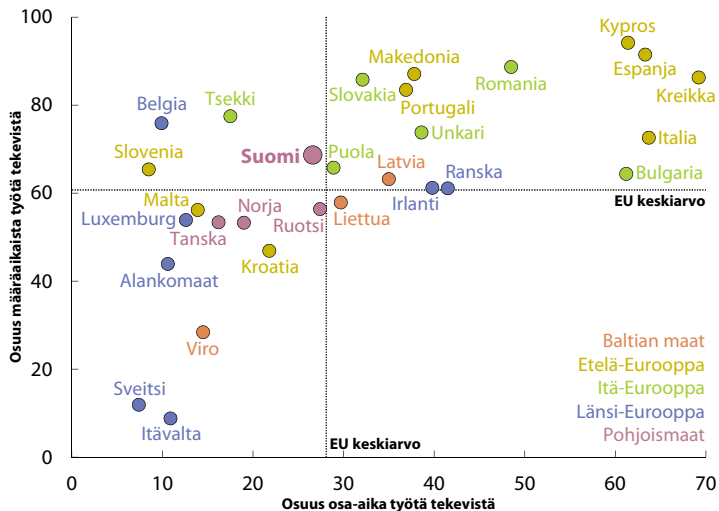
Julkisen sektorin hallitsevat suuret palvelualat, sosiaali- ja terveydenhuolto sekä koulutus, ovat suurimmat pätkätyöllistäjät. Neljännes niiden työvoimasta (132 000 palkansaajaa) on määräaikaista.

Yksityisen sektorin toimialat käyttävät määräaikaisia työsuhteita pääsääntöisesti julkista sektoria vähemmän. Poikkeuksia ovat kuitenkin projektivetoinen taide- ja viihdeala sekä sesonkien mukaan elävä maa- ja metsätalous.

Lähde: Eurostat.

Vastentahtoisesti osa- tai määräaikaista työtä tekevien osuudet EU-maissa* 2014 (prosenttia)

* Tiedot puuttuvat Saksasta, Isosta-Britanniasta ja Islannista.

Osapäiväisen työn tekeminen on useimmiten ihmisten oma valinta. Suomessa 73 prosenttia osa-aikaista työtä tekevästä työllisestä tekee osapäivätyötä omasta tahdostaan.

Vastentahtoisesti osa-aikaista työtä tekeväksi määritellään ne, jotka mieluummin tekisivät koko-aikaista työtä. Suomessa tähän joukkoon kuuluu 27 prosenttia työllisistä, mikä on hieman eurooppalaisen keskiarvon alapuolella.

Määräaikainen työ on oma valinta 31 prosentille palkansaajista. 69 prosenttia määräaikaisissa työsuhteissa olevista työskentelisi mieluummin jatkuvassa työsuhteessa.

Lähde: Eurostat.

Tasa-arvo työmarkkinoilla

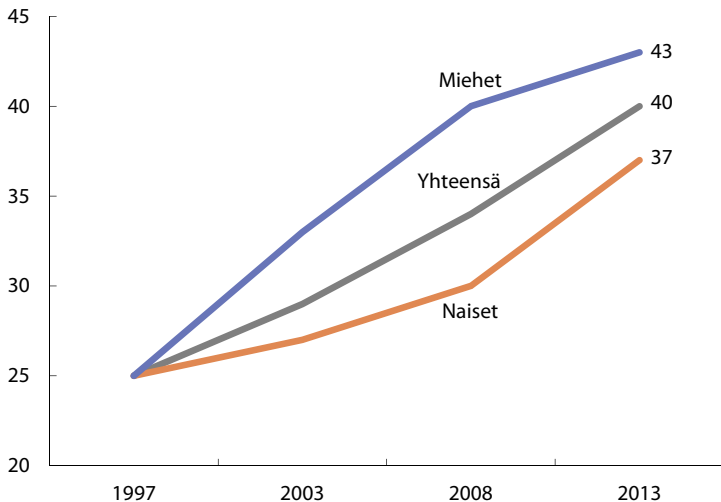
Suomessa oli 15–64 -vuotiaita työllisiä yhteensä 2 386 000 vuonna 2014. Heistä 51 prosenttia oli miehiä, 49 prosenttia naisia.

Naisten työllisyysaste oli 67,9 prosenttia, eli lähes sama kuin miesten 68,7 prosenttia. Samasta työstä samassa työpaikassa tulee maksaa samaa palkkaa, ja yleensä myös maksetaan.

Työmarkkinat kohtelevat siis naisia ja miehiä pääosin samalla tavalla. Eroja kuitenkin on. Työmarkkinat ovat jakautuneet voimakkaasti miesten ja naisten ammattialoihin (ks. s. 36–37). Johtajista 70 prosenttia on miehiä (s. 33).

Naisten työurat katkeavat vanhempainvapaiden vuoksi paljon miehiä useammin (s. 36) ja naiset tekevät työpäivänsä päälle edelleen leijonanosan kotitöistä (s. 34). Kaikista näistä ystä naiset ansaitsevat keskimäärin 17 prosenttia miehiä vähemmän.

Arviot tasa-arvon toteutumisesta työpaikalla 1997–2013 ("toteutunut erittäin hyvin", prosenttia)

Sekä naisten että miesten näkemykset sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisesta työpaikalla ovat tulleet myönteisemmiksi. Miehet ovat naisia useammin sitä mieltä, että sukupuolten välinen tasa-arvo on toteutunut heidän työpaikallaan erittäin hyvin. Kriittisimmin asiaa arvioivat korkeasti koulutetut naiset.

Vuoden 2013 työolotutkimuksen mukaan työnjaon oikeudenmukaisuuteen kiinnitetään työpaikoilla aiempaa enemmän huomiota. Naisia myös kannustetaan aiempaa enemmän hakemaan johtotehtäviin, miehiä taas perhevapaiden käyttöön. Toimet palkkaerojen pienentämiseksi näyttäsivät kuitenkin vähentyneen.

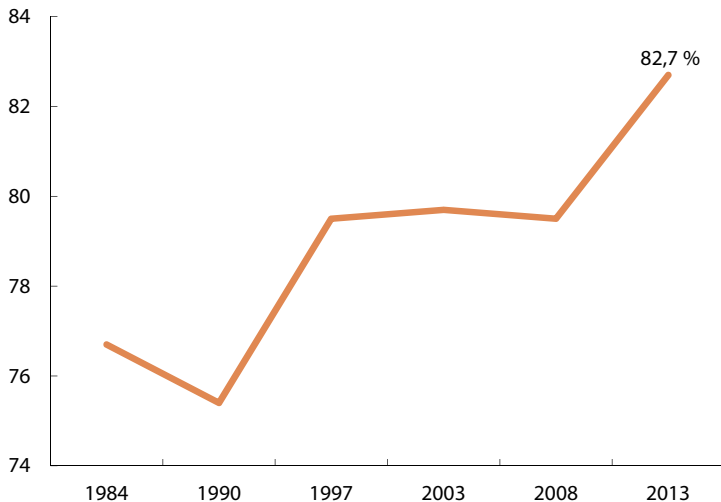
Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Naisten palkkojen osuus miesten palkoista 1984–2013 (prosenttia kuukausituloista kokopäivätyötä tekevillä palkansaajilla)

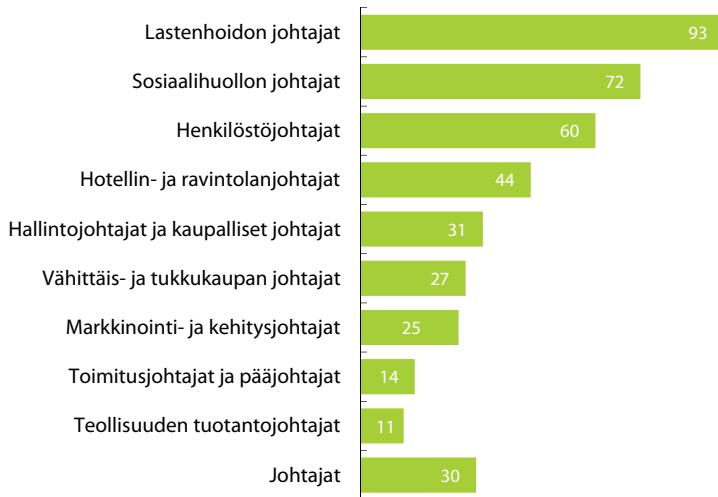
Sukupuolten välinen palkkaero on kokoaikatyötä tekevillä palkansaajilla hieman kaventunut viime 30 vuoden aikana. Vuoden 2013 työolotutkimuksen mukaan kokoaikatyötä tekevien naisten kuukausipalkka oli keskimäärin 17 prosenttia miesten palkkaa pienempi, kun vuonna 1984 ero oli 23 prosenttia.

Naisten keskiansiot jäävät pienemmiksi kaikissa koulutusryhmissä. Palkkaero johtuu osittain töiden jakautumisesta naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin. Palkansaajamiehet saavat myös useammin ja isompia tulospalkkioita kuin naiset.

Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Naisten osuus johtajista eräillä aloilla 2012 (prosenttia)

Kaikista johtajista 30 prosenttia on naisia. Naisten osuus vaihtelee kuitenkin suuresti alasta riippuen. Teollisuuden tuotantojohtajista sekä toimitusjohtajista vain yksi kymmenestä on nainen. Lastenhoidossa ja vanhustenhuollossa johtajista noin yhdeksän kymmenestä on naisia, sosiaalihuollossakin lähes kolme neljästä ja terveydenhuollon johtajista noin puolet.

Lähiesimiehinä naiset toimivat yleisesti: 40 prosentilla palkansaajista oli nainen esimiehenä vuonna 2012, vuonna 1984 vain 26 prosentilla oli naisiesimies. Naiset tosin johtavat enimmäkseen naisia: miehistä vain 15 prosentilla on naisiesimies.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto, Työolotutkimus.

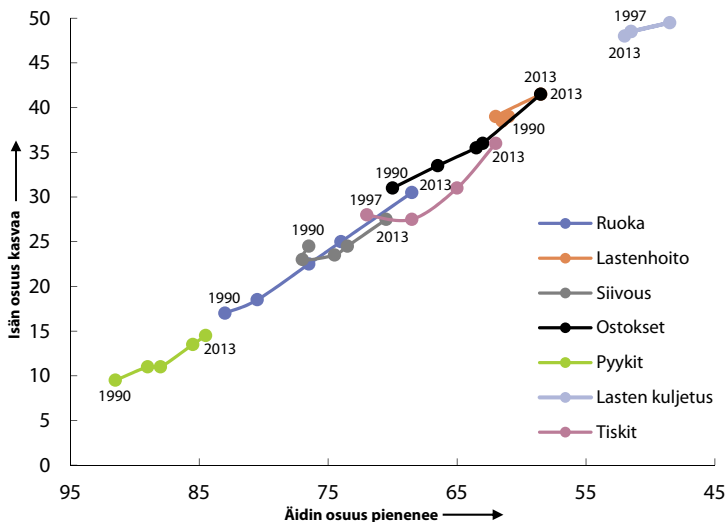
Kotitöiden jakautumisen kehitys 1990–2013 (prosenttia)

Ansiotöiden lisäksi suomalaiset tekevät keskimäärin noin kaksi ja puoli tuntia kotitöitä päivässä. Kotityöt eivät jakaudu tasaisesti. Naiset tekevät kotitöitä selvästi miehiä enemmän.

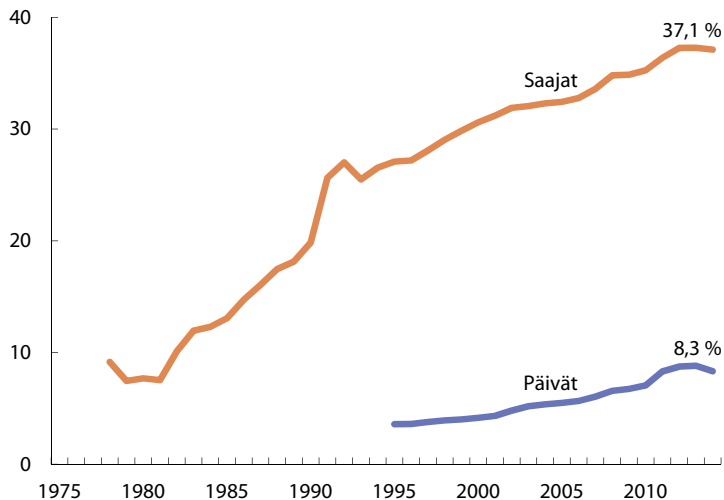
Ruokaan, siivoukseen ja pyykeihin liittyvistä kotitöistä naiset tekevät edelleen valtaosan, vaikka miesten osallistuminen niihin on yleistynyt vuosi vuodelta. Eniten miehet ovat kirineet ruoanlaitossa.

Lasten hoitoon, ostoksiin ja kyyteihin liittyvät tehtävät jakaantuvat melko tasaisesti molemmille sukupuolille. Korjaukset ja huoltotyöt ovat pitkälti miesten vastuulla.

Lähde: Tilastokeskus/Työolotutkimus.

Isien perhevapaiden käytön kehitys 1978–2014 (prosenttia)

Äidit pitävät 105 päivän mittaisen äitiysvapaan lisäksi valtaosan vanhempainvapaista. Vaikka miesten osuus vanhempainpäivärahan saajista on kasvanut pikku hiljaa aivan viime vuosiin asti, on heidän pitämiensä päivien määrä edelleen alle kymmenesosa kaikista vanhempainpäivärahapäivistä. Isien pitämät vapaat ovat lähes pelkästään isyysvapaata.

Lähde: Kansaneläkelaitos.

Vuonna 2014, miesten osuus, %

Vanhempainpäivärahan saajat	37,1
Korvatut vanhempainpäivärahapäivät	8,3
Lasten kotihoidon tuen saajat	6,3

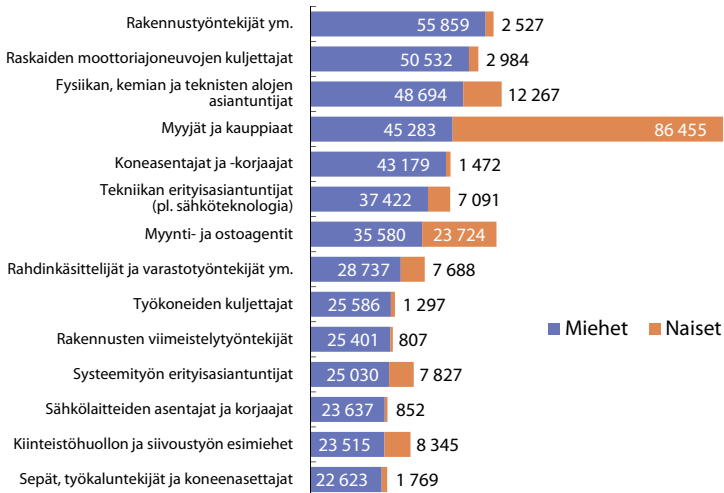
Miesten yleisimmät ammatit 2012 (henkilöä)

Työmarkkinat ovat erityneet sukupuolen mukaan, mikä tarkoittaa muun muassa sitä, että naiset ja miehet työskentelevät varsin erilaisissa ammateissa.

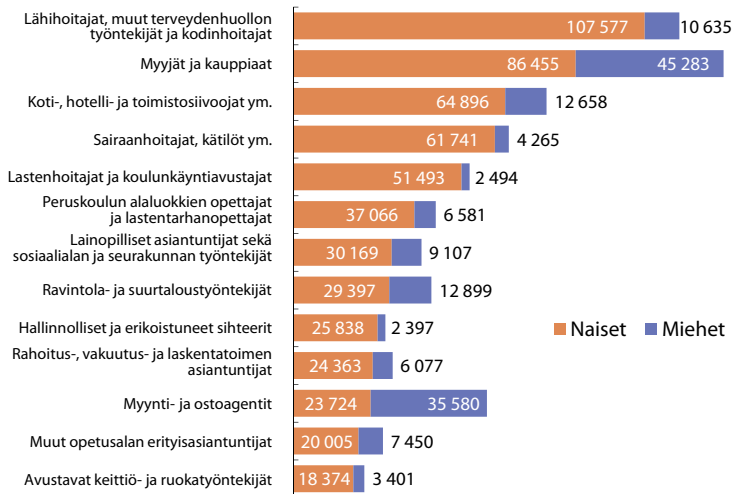
Ammatillinen eriytyminen alkaa jo peruskoulussa, missä tytöt ja pojat tekevät erilaisia valintoja oppiainesten suhteen, ja se jatkuu koulutukseen hakeutumisessa.

Miesten yleisimpiä yksittäisiä ammatteja ovat autonkuljettaja, talonrakentaja, varastotyöntekijä, myyntiedustaja sekä eri teknisten alojen asiantuntija, asentaja tai korjaaja. Näissä ammateissa naisia on vain vähän.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Naisten yleisimmät ammatit 2012 (henkilöä)

Naisten yleisimpiä ammatteja ovat lähihoitajan, myyjän, siivoajan ja sairaanhoidajan ammatit. Myyjän ammattia lukuun ottamatta nämä ovat samalla ammatteja, joissa toimii hyvin vähän miehiä.

Terveydenhuoltoalan, sosiaalityön ja opetuksen kaltaisten alojen naisvaltaisuus tarkoittaa samalla sitä, että naispuolisista palkansaajista lähes puolet työskentelee julkisella sektorilla. Miehillä vastaava osuus on vain noin viidesosa. Julkisen sektorin palkansaajista naisia on 70 prosenttia ja miehiä 30 prosenttia.

Lähde: Tilastokeskus/Työssäkäyntitilasto.

Aineisto

Työaikoja ja työllisten määriä koskevat tiedot on saatu Eurostatin työvoimatutkimuksesta (EU-LFS). Eurostatin aikasarjat alkavat vuodesta 1995.

Tiedot työoloista ovat Tilastokeskuksen työolotutkimuksesta sekä Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometristä. Tietoja on täydennetty eurooppalaisesta työolotutkimuksesta.

Eri ammateissa työskentelevien miesten ja naisten määrät ovat peräisin Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastosta. Tiedot vanhempainvapaista on saatu Kansaneläkelaitoksesta. Tuottavuustiedot on poimittu OECD:n ja Tilastokeskuksen tietokannoista.

Muita lähteitä

Ahtiainen, Lasse (2015): Palkansaajien järjestäytyminen Suomessa vuonna 2013, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 52/2015.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK (2015): Työtaistelutilasto 2014.

Kauhanen, Antti (2015): Euroopan lyhyin viikko, EVA Analyysi nro 48, Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA

Kauhanen, Antti, Maliranta, Mika, Rouvinen, Petri & Vihriälä, Vesa (2015): Työn murros – Riittääkö dynamiikka, Taloustieto.

Lyly-Yrjänäinen, Maija (2015): Työolobarometri – Syksy 2014 – Ennakkotietoja, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, TEM raportteja 9/2015.

Sutela, Hanna & Lehto, Anna-Maija (2014): Työolojen muutokset 1977–2013, Tilastokeskus.

9 789516 286504

ISBN 978-951-628-650-4

Suomalainen tekee töitä keskimäärin 35 tuntia 36 minuuttia viikossa. Mutta onko tämä paljon vai vähän? Määrän lisäksi myös työn laadulla on väliä. Onko työelämä huonontunut, kuten usein kuulee sanottavan?

EVA Fakta *Näin työmarkkinat toimivat* kertoo, kuinka paljon ja miten meillä tehdään töitä, ja mitä niistä ajattelemme. Kirjasen tiedot on koottu EVAn, Tilastokeskuksen ja Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen yhteistyönä.

eva
ELINKEINOELÄMÄN
VALTUUSKUNTA